

JOANNA ORZECHOWSKA

Odstępstwa od normy w kategorii gramatycznej liczby w powieści *Wojna polsko-ruska pod flagą białą-czerwoną* i ich odzwierciedlenie w przekładzie na język rosyjski

Departures from the norm in the grammatical category of number in the novel *Wojna polsko-ruska pod flagą białą-czerwoną* and their reflection in its Russian translation

Abstract. Dorota Masłowska's *Wojna polsko-ruska pod flagą białą-czerwoną* employs various types of linguistic innovations. One of them is a mistaken selection of the number of nouns. This stylistic means results in linguistic humour. In the Russian translation of the novel reflecting this phenomenon should not pose any problems. However, neither of the instances of the stylistic means analysed in the paper was reflected in the Russian target text. It is difficult to determine why the translator did not attempt to show Russian readers a reconstruction of the language of the Polish text. As a result, Irina Lappo's translation lacks the poetic qualities and refreshing touches of Masłowska's language.

Keywords: Masłowska, linguistic innovations, departures from norm, grammatical category of number, translation into Russian

Joanna Orzechowska, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn – Polska, joanna.orzechowska@uwm.edu.pl, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9458-5991>

W komentarzach i recenzjach powieści *Wojna polsko-ruska pod flagą białą-czerwoną* (dalej WPR) Doroty Masłowskiej krytycy i badacze zwracają uwagę na innowacyjny charakter języka utworu (Wójtowicz 112). Możemy mówić wręcz o autorskiej językowej dekonstrukcji (Cybulski 450). Tego rodzaju nowatorstwo językowe stwarza jednak istotne problemy metodologiczne. Na przykład, badacz języka powieści Masłowskiej Grzegorz Szpila zauważa trudności z ustaleniem liczby frazeologizmów użytych w powieści, a nawet ich identyfikacją, gdyż autorka używa konstrukcji w znaczny sposób odbiegających od pierwowzorów w zakresie składu leksykalnego, semantyki czy składni (Szpila 2015: 134).

Nie budzi wątpliwości innowacyjność i kreatywność zastosowanych jednostek językowych. „Autorka dostrzega we frazeologii materiał do kreatywnej «obróbki» języka: liczba i charakter modyfikacji kontekstualnych frazeologizmów świadczy o tym, że poddaje te kategorie ciekawej eksploracji i eksploatacji” (Szpila 2015: 136). Jednocześnie podkreśla się, że zabiegi dotyczące frazeologizmów są przejawem ogólnych strategii użycia polszczyzny przez Masłowską. „Wszystko to dzieje się w świadomie konstruowanym świecie, w którym normatywność języka jest naginana lub – inaczej rzecz ujmując – rozluźniana, na każdym poziomie jego organizacji”. Dlatego język WPR badacz określa jako aproksymacyjny, pokazujący „nienormę” jako normę (Szpila 2015: 143–144).

W 2002 roku Dorota Masłowska otrzymała literacki Paszport „Polityki” za „twórcze wykorzystanie języka pospolitego”. „Owa pospolitość przejawia się w jej twórczości, między innymi, nagromadzeniem wszelkiej maści odstępstw od norm języka pisanego, które albo należą do rejestru potocznego odmiany mówionej, albo – z uwagi na swój charakter – w ogóle w nim nie występują (błędy ortograficzne, interpunkcyjne)” (Janikowski 23). Niewykluczone, że innowacyjność języka powieści jest skutkiem zabawy, relaksu autorki w trakcie nudnych przygotowań do matury. Nie wiadomo nawet, czy tekst po napisaniu podlegał obróbce. Jednak regularność pojawiających się odstępstw od normy literackiej przekonuje o świadomym wykorzystywaniu ich jako środka literackiego, o funkcji stylizacyjnej lub czysto ekspresywnej (Janikowski 24).

Z tego, że w powieści forma jest treścią, a na poziomie fabuły nie dzieje się nic istotnego, zdaje sobie sprawę tłumaczka WPR na język rosyjski Irina Lappo. W wywiadzie dla Magazynu Kultury Popularnej „Esensja” podkreśla: „Cały urok tej powieści tkwi właśnie w języku. Z tym, że język jest niesłychanie sztuczny, zbudowany ze skrawków świadomości, z różnych fragmentów, postrzeganie świata jest tu spłaszczony”. Tłumaczka podkreśla istotę pracy przekładowej w przypadku WPR: „Tu język jest wartością samą w sobie”. Według Lappo w pracy nad przekładem „najważniejszy był język, który za wszelką cenę próbowałam ocalić, i komizm tego języka” (Lappo, źródło elektroniczne).

Zgadzam się z opinią Przemysława Janikowskiego, że teleologiczne ujęcie autorskich starań w zakresie odstępstw od literackiej polszczyzny nakłada na tłumacza obowiązek odzwierciedlenia ich w przekładzie. Chociaż zdarza się, że we współczesnej praktyce translatorskiej tłumacz koryguje błędy (Janikowski 24). Na przykład, na życzenie redakcji i wydawcy, Irina Lappo w wersji rosyjskiej powieści uporządkowała interpunkcję, by tekst był przejrzysty i zrozumiały (Lappo, źródło elektroniczne).

Jednak nieprzekładanie „błędów” pełniących funkcje stylizacyjne jest nie do usprawiedliwienia. „Z perspektywy przekładowej o wiele istotniejsza niż sztuczny twór «zasadności» jest intencjonalność innowacyjnych rozwiązań autorskich.

Ostatecznie w przypadku przekładu odzwierciedlającego daną innowację za pomocą błędu podobnej «wagi» to twórca, a nie tłumacz, będzie odpowiadał za językową zuchwałość i potencjalny brak szacunku względem ojczyzny polszczyzny” (Janikowski 25).

Trudno nie zgodzić się z tezą Janikowskiego o konieczności tłumaczenia intencjonalnych innowacji, szczególnie w przypadku języków pokrewnych, o podobnej strukturze gramatycznej, kiedy możemy mówić o szczególnym rodzaju niedotłumaczenia, gdy jego przedmiotem nie jest jednostka znaczeniowa, ale cecha gramatyczna. Gramatyczne odstępstwo od normy jest istotnym komunikatem, jest tworzeniem obrazu postaci i reprezentowanej przez nią grupy społecznej (Janikowski 28). Nietotłumaczenie „błędu gramatycznego” pozbawia przekład komizmu językowego, na którym, podobnie jak Irinie Lappo, powinno zależeć każdemu tłumaczowi.

Celem niniejszego badania jest wyekscerpowanie odstępstw od normy w języku WPR w zakresie użycia niewłaściwej postaci rzeczownika pod względem liczby, które będą, za Danutą Buttler, nazywać modyfikacjami fleksyjnymi (Buttler 96–97), nie zaś błędami fleksyjnymi (Markowski 55–60). Podstawę do wyróżnienia modyfikacji stanowiły *Uniwersalny słownik języka polskiego* (jako zapis skodyfikowanej normy, dalej USJP), *Wielki słownik języka polskiego* (dalej WSJP) oraz kolokator *Narodowego Korpusu Języka Polskiego* (jako przejaw uzusu językowego, dalej KNKJP). Każda forma nienotowana w obu źródłach leksykograficznych została uznana za modyfikację. Następnie przeanalizowałam przekład modyfikacji na język rosyjski i sprawdziłam, czy zmiana normy fleksyjnej została odzwierciedlona w tłumaczeniu.

Modyfikacjom postaci wyrazów i związków frazeologicznych Danuta Buttler przypisuje funkcje humorystyczne. Są one źródłem komizmu jawnego, opartego na bezpośrednio dostrzeganym kontraście. Jednocześnie badaczka uznaje dowcip oparty na przekształceniach form fleksyjnych za prymitywny i mało zróżnicowany, strukturalny, wynikający z naruszenia wzorcowej postaci wyrazu, jednak z możliwym a nieoczekiwanym przez odbiorcę zaskakującym znaczeniem (Buttler 96–97). Jednocześnie o takim dowcipie językowym mówi jako o nieprzekładalnym, albowiem opierającym się na charakterystycznych właściwościach i swoistej strukturze znaków słownych określonego języka (Buttler 96).

W WPR odnajdujemy przykłady modyfikacji fleksyjnych nacechowanych dowcipem językowym, polegających na odstępstwach od normy w kategorii liczby. Tego rodzaju odstępstwa możemy zaliczyć (według klasyfikacji Buttler, 226–227) do dowcipów opartych na zachwianiu proporcji strukturalnych i semantycznych. Efekt komiczny wynika z dostrzegania sprzeczności między formą słowa a jego znaczeniem, asymetrii między zależnościami strukturalnymi i semantycznymi wyrazów.

W wyrażeniu frazeologicznym *rozpieprzyć w drzazgę* (...*choć nosi mnie, żeby rozpieprzyć ten szpital w drzazgę...*, WPR 16) zamiast oczekiwanej liczby mnogiej rzeczownika *drzazgi* autorka użyła liczby pojedynczej. W USJP odnotowano frazeologizmy *strzaskać, rozbić coś na drzazgi, w drzazgi*, oznaczający ‘rozbić coś na kawałeczki, całkowicie, zupełnie’ (USJP, t. 1, 710). W KNKJP odnotowujemy 168 użyć wyrażenia przyimkowego w *drzazgi*: *pójść w drzazgi, roztrzaskać się w drzazgi, rozsypać w drzazgi, zamienić w drzazgi, rozwalić w drzazgi, rozbić w drzazgi* itd. i zaledwie 2 użycia wyrażenia w *drzazgę*. W pierwszym przypadku rzeczownik w liczbie pojedynczej występuje jako imię własne bohatera komedii (*wcielający się w Drzazgę Rafał Królikowski*), w drugim – wyrażenie pozbawione jest idiomatycznego charakteru (*przedzierzgnął owego dukata sztuką diabelską w drzazgę, albo i – nie daj Boże – w jeszcze gorszą bezużyteczność*) (KNKJP).

Niewątpliwie liczba mnoga rzeczownika w wyrażeniu *rozbić coś w drzazgi* jest odzwierciedleniem obrazu desygnatu. Według klasyfikacji Anny Andrzejuk rzeczownik *drzazgi* we frazeologizmie ma niepoliczalny charakter z powtarzającymi się elementami i w tym kontekście należy traktować go jako *plurale tantum* (Andrzejuk 181). Zabieg zamiany liczby mnogiej na pojedynczą wywołuje zaburzenie postrzegania desygnatu, charakteryzującego się mnogością elementów (*drzazgi*) i obrazem pojedynczego elementu, wyrażonego liczbą pojedynczą rzeczownika (*drzazga*). Emocjonalność i dynamika leksemu *rozpieprzyć* zostaje osłabiona liczbą pojedynczą rzeczownika, powoduje zaskoczenie, co wywołuje efekt komiczny, tworzy żart językowy.

Tłumaczka zrezygnowała z formalnego zabiegu zamiany liczby, wybierając przysłówek *вдребезгу (хотя душа так и чешется, чтобы разнести эту больницу вдребезгу*, PRV). Z łatwością można byłoby osiągnąć efekt odejścia od normy, sprzeczności między formą słowa a jego znaczeniem i tym samym żartu językowego, stosując rosyjski frazeologizm *разнести в щепки*, zamieniając w nim liczbę mnogą rzeczownika na pojedynczą – *разнести в щепку*.

Podobny zabieg, zamianę liczby mnogiej na pojedynczą, Dorota Masłowska zastosowała dla słowa *skrupuły* (*mieć skrupuły*): *A teraz koniec z pitoleniem, koniec z litością, ze skrupulem, który dotychczas mnie mamił* (WPR 29). W USJP rzeczownik *skrupuły*, czyli ‘wątpliwości natury moralnej dotyczące własnego postępowania, wstrzymujące od popełnienia czynu nieetycznego, mogącego sprawić komuś przykrość, zaszkodzić komuś’ jest klasyfikowany jako funkcjonujący bez liczby pojedynczej (t. 3, 1213). KNKJP odnotowuje także użycie tego rzeczownika tylko w liczbie mnogiej. Autorka osiągnęła efekt komiczny, uzyskując asymetrię poprzez przeciwstawienie skomplikowanych, wielowymiarowych przeżyć duchowych jednorazowej wątpliwości.

W przekładzie na język rosyjski tłumaczka użyła jako odpowiednika słowa *skrupuły* rzeczownik *жалость*, co wyeliminowało możliwość zastosowania

zabiegu zmiany liczby (*конец милосердию и жалости, которые до сих пор парили мне мозги*, PRV). Użycie odpowiednika *угрызения совести* byłoby właściwsze semantycznie i dałoby możliwość zastosowanie takiej samej fleksyjnej modyfikacji – *угрызение совести*.

Podobny zabieg modyfikacji fleksyjnej został zastosowany w wyrażeniu *śmierć w męczarni* (*Же jeśli chodzisz tu jeszcze wypindrzona w jej koszulę nocną, w jej szmatki, to ma dla ciebie śmierć w męczarni*, WPR 41). Wyrażenie *śmierć w męczarni* nie zostało odnotowane w NKJP, natomiast odnotowujemy różnorodne kolokacje z wyrażeniem *w męczarniach* (*śmierć, umrzeć, ginąć, konać, umierać*) (KNKJP). W WSJP zarejestrowane zostały połączenia *ginąć, konać, umrzeć w męczarniach*.

Masłowska zestawia semantykę ‘cierpienia spowodowane bólem lub udręką moralną’ (WSJP) z liczbą pojedynczą rzeczownika, tworząc komiczną sprzeczność. Efekt żartu językowego w tłumaczeniu na język rosyjski został całkowicie zniwelowany użyciem normatywnego wyrażenia *мучительная смерть* (*Она сказала, что если ты еще здесь сидишь да еще расфуфырилась в ее ночную сорочку, в ее шмотки, то тебя ждет мучительная смерть*, PRV).

Asymetrię strukturalno-semantyczną obserwujemy w wyrażeniu *mieć pojęcie o dziewczynie*. Zamiana desygnatu zbiorowego (*dziewczyny*) na desygnat pojedynczy (*który nie ma pojęcia o dziewczynie*, WPR 28) wywołuje komiczny efekt poprzez wyraźną sprzeczność między znaczeniem a formą. Ten żart językowy został zaprzepaszczony w przekładzie, w którym została zachowana liczba mnoga rzeczownika (*который не имеет малейшего понятия о женщинах*, PRV).

Podobną sytuację obserwujemy, gdy niepoliczalny rzeczownik z powtarzającymi się elementami – (*amerykańskie*) *przedsiębiorstwa* – zostaje zredukowany do pojedynczego obiektu (*Choć sam postuluję za niezanieczyszczeniem przyrody przez amerykańskie przedsiębiorstwo, jej mowa nieco mnie zaszokowała*, WPR 48). W tym przypadku tłumaczka także „poprawiła” rozbieżności, przez co efekt komizmu w wersji rosyjskiej został utracony (*Хоть я тоже выдвигаю постулаты против загрязнения природы американскими предприятиями, от ее речей я просто офигеваю*, PRV).

Inną strategią odstępstwa od normy liczby jest zamiana liczby pojedynczej na mnogą. Frazeologizm *robić wrażenie* (USJP, t. 4, 507) autorka przekształca na *robić wrażenia* (*Она на то milczy, nie bardzo wie, co powiedzieć i jestem zadowolony, że takie robię na niej piorunujące wrażenia*, WPR 51). W KNKJP zarejestrowano analogiczne wyrażenia tylko z rzeczownikiem w liczbie pojedynczej: *piorunujące wrażenie* i *zrobić wrażenie*. Wydaje się, że komizm językowy wynika z nagromadzenia, przerostu i przesady (Buttler 69), a efekt oddziaływania, nazwany frazeologizmem, podkreślony zostaje przymiotnikiem *piorunujący* oraz

liczbą mnogą rzeczownika. W tłumaczeniu efekt przerostu i komizmu nie został odzwierciedlony, a w wyrażeniu *произвести впечатление* odpowiednik słowa *впечатление* został użyty w liczbie pojedynczej: *Она точно язык проглотила, не знает, что и сказать, а я радуюсь, что произвел на нее сногшибательное впечатление* (PRV). A przecież w tym przypadku zamiana liczby w języku rosyjskim mogłaby być przeprowadzona analogicznie jak w języku polskim.

Effekt przerostu poprzez zamianę liczby pojedynczej na mnogą został zastosowany w stosunku do słów, które w USJP zostały zaklasyfikowane jako niemające liczby mnogiej: *przestępczość* (USJP, t. 3, 735), *towarzystwo* (USJP, t. 4, 95). W wyliczance masowych plag współczesnego świata autorka używa liczby mnogiej (*zakaźne choroby, groby*). Ujednoliceniu „pod masowość” podlega przestępczość samochodowa, w WPR – *przestępczości samochodowe* (*Zakaźne choroby – zabobon, przestępczości samochodowe – zabobon, groby – zabobon, nieszczęście – zabobon*, WPR 76). Tłumaczka ignoruje tę transformację fleksyjną i zgodnie z normami języka rosyjskiego pozostawia słowo *преступность* w liczbie pojedynczej (*Заразные болезни – предрассудок, автомобильная преступность – предрассудок, могилы – предрассудок, несчастье – предрассудок*, PRV).

Użycie słowa *towarzystwo* (w znaczeniu zbiorowości) w liczbie mnogiej tworzy żartobliwy „przerost formy”: *Że widziana w podejrzanych towarzystwach, podejrzewana o obrazoburcze zaplamienie autobusu linii numer 3, co doniósł jeden z mieszkańców miasta, przywódczyni opozycji ekologicznej donosząca rządowi i organizacjom roślinnym na władze miasta w sprawie ścieków* (WPR 162–163). W tłumaczeniu odnotowujemy odpowiednik w liczbie pojedynczej: *Тина замечена в подозрительном обществе, подозревается в бунтарском загрязнении autobуса номер три, о чем донес один из жителей города, является лидером экологической оппозиции и пишет доносы в правительство и растительные организации на городские власти с жалобами на сточную систему* (PRV).

Zamiana liczby pojedynczej na mnogą rzeczownika *temat* powoduje utworzenie przez Masłowską liczby mnogiej zaimka *każdy* (który, jak wiadomo, występuje tylko w liczbie pojedynczej, ponieważ określa jeden z elementów zbioru). W wyrażeniu *na każde tematy* Masłowska burzy symetrię semantyczno-strukturalną, wywołując efekt komizmu (*Nie sposób mi przytoczyć wszystkich słów, co miały miejsce, gdyż ona zaraz po odzyskaniu żywotności stała się rozmowna na każde tematy*, WPR 69–70). Co ciekawe, w kolokatorze, obok setek użytych wyrażenia *na każdy temat*, zarejestrowane zostały 3 użycia wyrażenia *na każde tematy* (Forumowisko.pl, źródło elektroniczne), czego jednak nie da się wyjaśnić innowacyjnością podejścia do języka lub kształtowaniem się nowej normy. Niewątpliwie chęć Masłowskiej podkreślenia poprzez liczbę mnogą możliwości konwersacyjnych bohaterki tworzy komiczny efekt przerostu i przesady (Buttler 69).

W języku rosyjskim funkcjonuje analogiczne wyrażenie *на каждую тему*, w którym bez problemu można byłoby przeprowadzić zamianę liczby pojedynczej na mnogą i zaimka, i rzeczownika, jednak tłumaczka zdecydowała się na zamianę zaimka *каждый* na zaimek *все* w liczbie mnogiej, co odpowiada normom współczesnej ruszczyzny (*Невозможно привести здесь все те слова, которые посыпались из этого отверстия, потому что она сразу же после возвращения к жизни стала очень разговорлива на все темы подряд*, PRV).

Zabieg „nagromadzenia” i „przesady” (Buttler 69) został zastosowany przez Masłowską w transformowanym wyrażeniu *справияć przykrości* (*Она mówi, że на чужа jej справиям przykrości*, WPR 17). W KNKJP oraz w WSJP zarejestrowane jest tylko wyrażenie *справияć przykrość*. Niezastosowanie najbliższych gramatycznie i konstrukcyjnie wyrażen (np. *причиняять боль, причиняять горе*) spowodowało, że dane odstępstwo od normy zostało pominięte w przekładzie na język rosyjski (*Она говорит, какогo хрена я ее обижаю*, PRV).

Wyrażenie *podanie rąk* w odpowiednim kontekście może wywołać efekt komiczny. W USJP odnotowujemy wyrażenia z rzeczownikiem *рука* w liczbie pojedynczej: *даć (podać) руку* (‘wyciągnąć rękę do kogoś na przywitanie lub pożegnanie’; ‘wyciągnąć rękę do kogoś, zobowiązać się do czegoś, przyrzec coś’) (USJP, t. 3, 949); *wyciągnąć rękę do zgody* (USJP, t. 3, 949); *podać, wyciągnąć (potocną, przyjazną) rękę, dłoń* (‘okazać komuś życzliwość, chęć pomocy; pomóc komuś; zgodzić się, pogodzić się z kimś, dojść z kimś do porozumienia’) (USJP, t. 3, 949–950).

W kolokatorze odnotowujemy liczone w setki razy użycie wyrażenia *podanie ręki* w znaczeniach powitania, pożegnania, udzielenia pomocy lub wyrażenia zgody. Mniej licznie, i tylko w odniesieniu do wielu osób, występuje wyrażenie *podanie rąk* (zawodników po meczu, radnych po posiedzeniu rady, polityków, po dojściu do porozumienia w kwestiach spornych). Masłowska używa liczby mnogiej w odniesieniu do kobiety i mężczyzny (pojedyncze desygnaty wyrażone rzeczownikami w liczbie pojedynczej), tworząc sprzeczność strukturalno-semantyczną – *podanie rąk kobiecie przez mężczyznę* (*Stawiam ptasie mleczko, stawiam wazonik ze sztucznym gerberem, obok papierosy, full elegancja, podróż promem Titanic, ugoda, symboliczne podanie rąk kobiecie przez mężczyznę*, WPR 75). Tłumaczka rezygnuje z rosyjskiego wyrażenia *протягивать (протянуть) руку* (‘witać się’, ‘pomagać’), przez co traci okazję do zaprezentowania odstępstwa od normy w kategorii liczby (*Выкладываю птичье молоко, ставлю вазочку с искусственной герберой, рядом сигареты, чтоб все элеэйтин, круиз на пароме „Титаник”, мирное соглашение, символический жест мужчины по отношению к женщине*, PRV).

Efekt przerostu obserwujemy w liczbie mnogiej rzeczownika *свіаtopogląd* (*Пониваэ моэе навіть здрадзам swe antyglobalистичне свіаtopogląды, запатрывання*, WPR 37), który oznacza ‘zespół opinii popartych przemysłeniami’ (WSJP)

i w odniesieniu do konkretnego człowieka notuje połączenia tylko z liczbą pojedynczą (*własny, wyznawany światopogląd; światopogląd polityczny; światopogląd człowieka, jednostki; człowiek o jakimś światopoglądzie; reprezentować, wyznawać; kształtować, zmieniać światopogląd*, WSJP) i tylko w charakterystyce zbiorowości dopuszcza liczbę mnogą (*ideologie i światopoglądy*, WSJP), *odmienne światopoglądy* (KNKJP).

Żart językowy, spowodowany przerostem semantycznym, został zniwelowany w wersji rosyjskiej, ponieważ tłumaczka przywróciła rzeczownikowi normatywną w tym kontekście liczbę pojedynczą – *антиглобалистское мировоззрение* (*Возможно, из-за него я даже предаю свое антиглобалистское мировоззрение, свои взгляды и убеждения*, PRV).

W WPR „czuć... niebanalne poczucie humoru, węch wyczulony na rozmaite przejawy kiczu, umiejętność kpienia ze stereotypów i rozmaitych tandetnych mód, także tych ważnych dla pokolenia autorki” (Radziwon 6). „Masłowska osiąga duże powodzenie w kreowaniu komizmu językowego” (Cybulski 449), a „w ponurej aurze uczuciowej tej powieści elementy humoru pojawiają się dość nieoczekiwanie, przy czym nazwanie go «wisielczym» wydaje się na miejscu” (Moch 111–112). Masłowska tworzy żarty językowe poprzez zastosowanie różnych zabiegów stylistycznych. Jednym z nich jest odstępstwo od normy w kategorii liczby. Dzięki wprowadzonym modyfikacjom tworzony jest komizm językowy. Zamiana normatywnej w wyrażeniach liczby pojedynczej na mnogą wywołuje efekt przerostu, nagromadzenia i przesady, zamiana liczby mnogiej na pojedynczą – efekt rozbieżności strukturalno-semantycznej. Modyfikacje gramatyczne nie zakłócają zrozumienia tekstu, jednak asymetrii nie odzwierciedlono w przekładzie powieści na język rosyjski. Możliwe, że na życzenie redakcji i wydawcy Irina Lappo w wersji rosyjskiej powieści w kategorii liczby zlikwidowała odstępstwa od normy, podobnie jak uczyniła to w przekładach przysłówków, taranimów i pleonazmów (Orzechowska 2018a, 2018b, 2018c). Tłumaczka odrzuciła obie stosowane w przekładach zasady: wierności wobec efektu techniki literackiej oraz wierności wobec formy samej techniki. Tym samym pozbawiono rosyjskiego czytelnika możliwości bawienia się językiem, zetknięcia z innowacyjnymi konstrukcjami i formami oraz skosztowania humoru Masłowskiej.

Bibliografia

- Andrzejczuk, Anna. „(Nie) tylko w liczbie mnogiej. Rozważania o szeroko rozumianych *plurale tantum*”. *LingVaria*, II, nr 2 (4), 2007, s. 177–188.
- Buttler, Danuta. *Polski dowcip językowy*. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2001.
- Cybulski, Marcin. „«Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną» Doroty Masłowskiej – mechanizmy destrukcji świata i języka”. *Wschodni Rocznik Humanistyczny*, t. V, 2008, s. 441–453.

- Forumowisko.pl. Web. 15.01.2017. www.forumowisko.pl.
- Janikowski, Przemysław. *Polska literatura najmłodsza w kontekście problematyki translatologicznej*. Katowice–Częstochowa, Wydawnictwo Naukowe Śląsk, 2008.
- Lappo, Irina. „Kawałek Silnego jest w każdym”. *Magazyn Kultury Popularnej. Esensja*, 17.06.2004. Web. 11.03.2017. <http://esensja.pl/ksiazka/wywiady/tekst.html?id=1240>.
- Markowski, Andrzej. *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005.
- Moch, Włodzimierz. „Język dresiarzy w powieści Doroty Masłowskiej «Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną»”. *Linguistica Bidgostiana*, I, 2004, s. 97–115.
- KNKJP: *Narodowy Korpus Języka Polskiego. Kolokator*. Web. 15.01.2017. <http://www.nkjp.uni.lodz.pl/collocations.jsp>.
- Orzechowska, Joanna. „Pleonazmy i tautologii v «Wojnie polsko-ruskiej pod flagą biało-czerwoną» Doroty Masłowskiej i ich prewod na russkij język”. *Acta Neophilologica*, XX (1), 2018a, s. 29–40.
- Orzechowska, Joanna. „Przysłowki a dowcip językowy w «Wojnie polsko-ruskiej» Doroty Masłowskiej”. *Wiedza o języku w kształceniu filologicznym*. Red. Agata Rozumko, Elżbieta Awramiuk. Białystok, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2018b, s. 167–182.
- Orzechowska, Joanna. „Taronimy w komizmie językowym w «Wojnie polsko-ruskiej pod flagą biało-czerwoną» i ich przekład na język rosyjski”. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 53, 2018c, s. 245–259.
- Pilch, Jerzy. „Martwy jak Przybyszewski”. *Polityka*, nr 2382, 2003.
- PRV: Masłowska, Dorota. Pol'sko-ruska wojna pod belo-krasnym flagom. Web. 15.01.2017. <http://coollib.com/b/249798>.
- Radziwon, Marek. „Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną, Masłowska, Dorota”. *Gazeta Wylborcza*, 18.05.2003.
- Szpila, Grzegorz. „Formy i funkcje frazeologizmów w powieściach Doroty Masłowskiej”. *Język Polski*, z. 4–5, 2010, s. 310–320.
- Szpila, Grzegorz. „Frazeologia w twórczości Doroty Masłowskiej”. *Problemy frazeologii współczesnej*. X. Łask, Oficyna Wydawnicza Leksem, 2015.
- USJP: *Uniwersalny słownik języka polskiego*. Red. Stanisław Dubisz. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003.
- Wójtowicz, Agnieszka. „Podmiot autorski w «Wojnie polsko-ruskiej pod flagą biało-czerwoną» Doroty Masłowskiej”. *Postscriptum Polonistyczne*, 1 (13), 2014, s. 111–133.
- WPR: Masłowska, Dorota. *Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną*. Warszawa, Świat Książki, 2003.
- WSJP: *Wielki słownik języka polskiego*. Web. 17.04.2017. <http://www.wsjp.pl>.

